

Stille rouw

Minke Weggemans:

„Hoe vaak hoor je niet zeggen: ‘Zij is zo’n goede

Ze verloor vier broers en een zus. En steeds weer ging alle aandacht uit naar de ouders, partner en kinderen van de overledene. „Nooit vroeg iemand: ‘Heb jij verdriet?’” Minke Weggemans schreef als eerste een boek over het niet erkennen van iemand waarmee je een bloedband hebt en je (jeugd)herinneringen deelt. In de hoop dat het taboe om erover te praten, wordt doorbroken.

**Tekst: Ad Ermstrang
Foto's: Anton Dommerholt**

Minke had een sterke band met haar ouders. „Vader was predikant in de gereformeerde kerk. Hij was trouw aan zijn gezin, een heel integere man. Ik weet dat het gek klinkt maar ik luisterde als kind altijd met veel plezier naar zijn preken. Nu nog denk ik wel eens: wat zou hij hiervan gezegd hebben? Moeder was zangeres en pianiste. Ze vulde vader aan, ze had hem veel te geven. Ik herinner me momenten dat vader moe was, bijvoorbeeld na een preek. Moeder zag dat. Dan liep ze naar de piano en speelde wat hij mooi vond. Daar knapte hij dan weer van op.”

Het Hilversumse gezin was omvangrijk en leek probleemloos. „Twee begaafde ouders, tien kinderen. Ik was de negende in de rij. Dan moet je wel vechten om een plek, maar het was wel een prachtig gezin, een enorm gezelschap. Met z'n allen aan de koffie op zondag na de kerk.”

Aan die uitstraling, zo beseft Minke pas de laatste jaren echt goed, kwam in feite in één klap een einde toen haar broer Wim op 32-jarige leeftijd heel plotseling kwam te overlijden. Minke was toen 21. „Van de ene op de andere dag werd ik hulpverlener. Vader zag asgrauw, moeder zat gebroken op de bank. Je stond ze bij, op een wijze dat je zelf niet wist wat pijn en verdriet waren. Achteraf besef ik ook dat ik daarom later koos voor de Sociale Academie. Mijn leven is door die gebeurtenis heel sterk bepaald. En van het hele gezin. Dat had alle grandeur verloren. Maar daar had

je op dat moment geen erg in.” Enkele jaren daarna verloor Minke haar zus Baukje. Die was toen 42. „Ze had kanker. Vader belde enkele malen per dag met haar in het ziekenhuis. Op vaste tijdstippen. Je wilde dan niet weten hoe hij eruitzag na die telefoongesprekken. Heel aangrijpend...” Minke wordt even door emoties overmand. „Korte tijd na haar overlijden kreeg hij zelf die ziekte. Hoewel de dokter daar een andere mening over zal hebben, is hij volgens mij de klap van het overlijden van m'n broer en zus nooit meer te boven gekomen.”

Vicieuze cirkel

In de jaren tachtig en negentig stierven met tussenpozen van enkele jaren achtereenvolgens haar broers Lex, Huug en Geert aan ver-

renden

... vriendin, zij is als een zus voor me'

schillende ziekten en aandoeningen. De jongste was 42, de oudste 67. Vader en moeder Weggemans maakten dat niet meer mee, maar Minke kon ditmaal evenmin bij iemand met haar vragen en gevoelens terecht. Ook bekroop haar soms het gevoel minder belangrijk te zijn dan de overledene. Over hem werd wel gepraat. „Ik was er inmiddels achter dat het verlies van een broer of zus niet voorkwam in de literatuur. Het wordt onderschat, mensen durven er niet

“Broederziel alleen?”

Minke Weggemans (60) groeide op in Hilversum in een gezin met tien kinderen. Daarvan zijn er nu nog vijf in leven.

Ze studeerde aanvankelijk Engels. Het overlijden van haar broer Wim en zus Baukje bracht haar ertoe zich in te schrijven op de Sociale Academie. Ze deed de opleiding Sociaal Cultureel en Maatschappelijk Werk. In de jaren daarna was ze op verschillende plaatsen werkzaam in de hulpverlening aan vrouwen in achterstandssituaties. Een aantal jaren geleden studeerde Minke ook theologie. Ze heeft nu een zelfstandige praktijk als pastoraal therapeut in Zutphen.

Minke Weggemans verloor haar man aan een ziekte. Ze heeft drie kinderen. Recent verscheen van haar “Broederziel alleen?”, een boek over rouwverwerking na het overlijden van een broer of zus.

Yvonne (38),

Een groot gemis

„Met het overlijden van mijn broer Rob (36) bleef ik alleen over. Ik heb geen verdere broers of zussen meer. Ik heb dat, vooral op dat moment, als een groot gemis ervaren. Met niemand kan ik ditzelfde verlies delen. Voor mijn moeder was het een kind, voor mijn verdere familie een neef en ieder heeft dat anders beleefd. Iemand met wie ik hetzelfde kon delen, was er niet.”

over te praten omdat vele anderen er geen aandacht aan schenken omdat ze het niet erkennen of herkennen. Dat is een vicieuze cirkel.” In haar boek omschrijft ze het als ‘niet erkend verlies’. Dat is verdriet waarvoor nog geen sociale gebruiken of rituelen bestaan.”

Enigszins schamper: „Er zijn wel boekjes geschreven over het verlies van een huisdier of rouwverwerking na grote wendingen in je carrière, maar niet over het overlijden van een broer of zus. Dat is zo gewoon, zo alledaags... Moet je het daar nog over hebben, zegt men dan. Heel veel mensen vinden dat onzin. Dat is een beetje boud uitgedrukt, maar het komt er wel op neer.

Tijdens mijn stage pastoraal werk plaatste ik een stukje in een kerkblad met daarin de oproep aan broers of zussen om hun verhaal te vertellen. Er reageerde een dame van 83. Ze was haar zus verloren toen ze zelf 16 was en had er nooit over kunnen praten. Omdat ze niet gehuwd was en geen andere broers of zussen had, was ze alleen met haar verdriet achtergebleven. Nooit had iemand haar gevraagd of ze

verdriet had. Je bent de eerste aan wie ik mijn verhaal vertel, vertrouwde ze me toe.”

Het relaas van de bejaarde dame gaf de doorslag. Minke Weggemans schreef de verhalen die ze hoorde op (zie kaders), interviewde een tiental anderen en verweefde dat alles met haar eigen ervaringen in haar boek “Broederziel alleen?”.

Topje van de ijsberg

Een ruwe schatting leert haar dat er jaarlijks enkele honderdduizenden mensen -ze denkt ongeveer 300.000- worden geconfronteerd met het verlies van een broer of zus. De groep die een broer of zus verloren heeft, moet dus enorm groot zijn. De stille rouwenden, zoals Minke ze in haar boek ook wel duidt, hadden een bloedband én een familieband met de overledene. „Bij het verlies van ouders wordt de band met het verleden doorgesneden, bij een partner het heden, bij een kind de toekomst. Een broer of zus heeft met alle drie te maken. Het is ook meestal de langsturende relatie die je met iemand hebt, je kent je broer of zus langer dan je eigen man of vrouw.” Ze weet dat het onderwerp niet gemakkelijk wordt aangesneden. „Ook bij ons gebeurde dat niet. Er

Willy (83),

Ik had niks meer

„Ik weet wel dat, in het begin als ik vertelde dat mijn zusje (20) gestorven was, dan steevast de opmerking volgde: ‘Wat erg voor je moeder...’ Daar was ik het mee eens, maar het was ook erg voor mij. En dan dacht ik ook nog wel eens: mijn moeder hield nog een dochter over, ik had niks meer.”

Lisa (20),

Serieuzer geworden

„Door haar dood sta ik nu heel anders in het leven, ik ben veel serieuzer geworden. Ik ben veel bezig met de betekenis van het leven en het onbelangrijke van een heleboel dingen die ik vroeger zo belangrijk vond. Ik denk nu na over mijn eigen begrafenis. Wanneer zal dat zijn? Morgen, volgende week, volgend jaar? Voor of nadat mijn ouders zijn overleden?”

had natuurlijk wel over gesproken moeten worden. Het heeft ook te maken met het feit dat de schrik heel groot is. Waarom ik niet, zo vragen velen zich af. Toen ik een van mijn nog levende broers vroeg om mee te werken aan een gesprek over dit onderwerp zei hij dat het hem niet interesseerde. Een jaar later, toen ik het nog een keer vroeg, vertrouwde hij me toe dat hij het onderwerp niet aan de orde wilde stellen. Het kwam te dichtbij, denk ik.”

Verbeteringen kunnen volgens Minke Weggemans bereikt worden door goed te luisteren naar een ander. „Dan ga je er geleidelijk voor openstellen. Als je dat niet doet, mis je een stuk van je leven. Je kunt zoveel voor elkaar betekenen, dat gevoel moet je ontwikkelen. Hoe vaak hoor je niet zeggen: ‘Zij is zo’n goede vriendin, zij is als een zus voor me.’ En hetzelfde geldt natuurlijk voor een broer.” Ze hoopt dat het onderwerp -„net als bij weduwen en weduwnaars”- overal in gespreksgroepen aan de orde komt. Zelf geeft Minke lezingen en houdt ze workshops. „Tijdens een van die bijeenkomsten

kwam onlangs een 55-jarige vrouw naar me toe. Ze vertelde over haar zusje dat ze verloor. Zij was toen 6, haar zusje 5. En dan kom je daarvoor naar die bijeenkomst. Dat is toch ongelooflijk?" Het staft haar in haar opvatting dat de groep stille rouwenden heel groot is. „Het is het topje van de ijsberg.”

Niet durven, de aandacht richten op ouders, geen interesse van derden omdat er geen economische relatie tussen broers en zussen bestaat. Het zijn veronderstellingen. Wat is nu precies de oorzaak dat het onderwerp tot op heden onbeschreven was en niet in de belangstelling staat?
 „Daar ben ik ook nog niet echt uit. Ik dacht aanvankelijk dat het binnen de kerken wel anders zou zijn, omdat men daar elkaar als broeders en zusters beschouwt, maar dat is evenmin het geval. Dat fascineert me, zodat ik mijn zoektocht voortzet.”

Uw vader was predikant, u hebt theologie en levensbeschouwing gestudeerd. Welke plaats neemt de kerk in uw leven in?
 „Ik sta op de drempel en kijk vooral

„Bij het verlies van ouders wordt de band met het verleden doorgesneden, bij een partner het heden, bij een kind de toekomst. Een broer of zus heeft met alle drie te maken”

om naar mensen die erbuiten vallen. Pas ben ik nog gevraagd voor een uitvaart voor iemand die niet in de kerk kwam. Ik voel het dan als mijn taak dat op me te nemen.”

Wat betekent dat voor de troost die u biedt?
 „Voor mijn eigen broers en zus heb ik daarvan geen zwartomlijnd beeld. Mijn ervaring is dat ze aanwezig blijven in hun liefde. Als therapeut richt ik me erop dat men vrede krijgt met de situatie, zodat uiteindelijk dankbaarheid overblijft. Het zou niet goed zijn al die mensen dood te zwijgen die zoveel voor je hebben betekend. Natuurlijk stuit je dan wel eens op boosheid, maar uiteindelijk blijft er trots over. Dat wordt dan je kracht.” °

**N.a.v.
 “Broederziel
 alleen? Het
 verlies van
 een broer of
 zus en
 plaats
 geven”,
 Uitgeverij**

**Kok, Kampen; € 14,50;
 ISBN: 90-435-1169-2.**

**Minke Weggemans organiseert
 dit najaar twee themadagen
 voor mensen die een broer of
 zus hebben verloren.**

**Op 2 september in Zutphen en
 op 30 september in Zenderen.**

**Meer info:
www.broederzielalleen.nl**